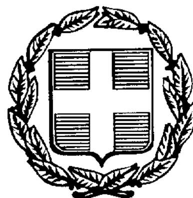

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 1050**

22 Νοεμβρίου 1996

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Γνωστοποίηση της συγκέντρωσης των Εταιρειών ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ Α.Ε., σύμφωνα με το άρθρο 4β του Ν. 703/77, όπως ισχύει.

(Απόφαση αριθ. 40/1996)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
(Σε ολομέλεια)

Συνεδρίασε στην αίθουσα 611 του Υπουργείου Ανάπτυξης (πρώην Εμπορίου) την 30η Απριλίου 1996, ημέρα Τρίτη και ώρα 10 π.μ., με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Λασσαδός.
Μέλη: Νικόλαος Σακελλαρόπουλος,
Βλάσιος Ασημακόπουλος,
Χαρίλαος Χάρακας,
Κωνσταντίνος Ηλιόπουλος,
Γεώργιος Τριανταφυλλάκης (εισηγητής), κωλυομένου του τακτικού Λεωνίδα Νικολούζου,
Δημήτριος Τζουγανάτος (εισηγητής),
Μελίνα Μουζουράκη,
Ιωάννης Κατσουλάκος (εισηγητής).

Γραμματέας: Απόστολος Ντάφλος, αναπληρωτής, κωλυομένης της Α.Π. Ταραμπίκου.

Θέμα της Συνεδριάσεως ήταν η γνωστοποίηση της συγκέντρωσης των εταιρειών ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. και ΒΟΣΙΝΑΚΗ Α.Ε., σύμφωνα με το άρθρο 4β του Ν. 703/77, όπως ισχύει, με συνεξέταση της παρεμβάσεως επί της υποθέσεως που είχε καταθέσει η Εταιρεία Ε.Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α..

Στη συνεδρίαση παρέστησαν (i) η Εταιρεία ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε.,δια των πληρεξουσίων της δικηγόρων, Γεωργίου Κωστακόπουλου και Άλκη Ψαρρά, (ii) η Εταιρεία Ι. ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, δια του πληρεξουσίου της δικηγόρου Κωνσταντίνου Φέτση και (iii) η Εταιρεία Ε.Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. δια των πληρεξουσίων των δικηγόρων, Ιωάννη Δρυλλεράκη και Αικατερίνης Σαριδάκη.

Στην αρχή της συνεδριάσεως το λόγο ζήτησε και έλαβε ο πληρεξούσιος δικηγόρος της εταιρείας Ε. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., ο οποίος και ανακοίνωσε στην Επιτροπή ότι η παρεμβαίνουσα εταιρεία παραιτείται του δικαιώματός της. Η εν λόγω παραίτηση έγινε δεκτή από την Επιτροπή.

Στη συνέχεια το λόγο έλαβε η Γενική Εισηγήτρια, Σοφία Καμπερίδου, η οποία ανέπτυξε την γραπτή εισήγηση της Γραμματείας και κατέληξε αναφέροντας ότι η υπό κρίση συγκέντρωση ενισχύει την προϋπάρχουσα δεσπόζουσα θέση των εταιρειών του ομίλου Κ. Φιλίππου στη σχετική αγορά, όπως αυτή οριοθετήθηκε από τη Γραμματεία και συμπεριέλαβε τη φρυγανιά, το τρίμμα και τα παξιμάδια σουηδικού τύπου, γεγονός το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα τον σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού στην Εθνική αγορά και ως εκ τούτου συντρέχει νόμιμος λόγος απαγόρευσής της. Επίσης, η Γενική Εισηγήτρια ανέφερε ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση έχει ήδη πραγματοποιηθεί, γεγονός το οποίο συνιστά παράβαση της απαγόρευσης του άρθρου 4ε και επισύρει την επιβολή προστίμου μέχρι 15% του συνολικού κύκλου εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων.

Κατόπιν έλαβαν το λόγο οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων οι οποίοι ανέπτυξαν τις θέσεις αυτών, παρείχαν πληροφορίες, εξηγήσεις και διευκρινίσεις σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα Μέλη της Επιτροπής και ζήτησαν από την Επιτροπή να κριθεί ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν περιορίζει σημαντικά τον ανταγωνισμό. Στη συνέχεια εξετάσθηκαν από την Επιτροπή, ως μάρτυρες της εταιρείας ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε., οι Νικόλαος Χαριτάκης, Επικ. Καθηγητής στο Οικονομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ιωάννης Καβαλιεράτος, Χημικός Μηχανικός, Δ/νων Σύμβουλος της Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ELITE, οι οποίοι ανέπτυξαν στην Επιτροπή τους λόγους για τους οποίους κρίνουν ότι η εξεταζόμενη συγκέντρωση δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό και παρείχαν πληροφορίες, εξηγήσεις και διευκρινίσεις σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα Μέλη της Επιτροπής. Κατόπιν, η Επιτροπή έδωσε προθεσμία μέχρι τις 10 Μαΐου 1996 στα ενδιαφερόμενα μέρη για να προσκομίσουν τα υπομνήματά τους.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνήλθε σε Διάσκεψη την 27η Μαΐου 1996, ημέρα Δευτέρα και ώρα 10.30 π.μ. και την 4η Οκτωβρίου 1996, ημέρα Παρασκευή και ώρα 10.30 π.μ., στην αίθουσα 611 του Υπουργείου Ανάπτυξης (τέως Εμπορίου), κατά την οποία, αφού έλαβε υπόψη της τα στοιχεία του φακέλλου, την Εισήγηση της Γραμματείας, τις απόψεις που διετύπωσαν, εγγράφως και προφορικώς, τα ενδιαφερόμενα μέρη και οι μάρτυρες αυτών κατά την συζήτηση της υποθέσεως, καθώς επίσης και τα υπομνήματα τα οποία αυτά υπέβαλαν,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ

Ι. Στις 11.4.1995 γνωστοποιήθηκε στη Δ/νση Έρευνας - Αγοράς - Ανταγωνισμού του Υπουργείου Εμπορίου (νυν Ανάπτυξης) η μεταβίβαση 261.875 ονομαστικών μετοχών της εταιρείας Ι. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ από την εταιρεία Ι.

ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ και ΥΙΟΣ Α.Ε. (ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ) και από τον μέτοχο Ιωάννη Ρεμούνδο (245.575 η πρώτη και 16.297 ο δεύτερος) στην εταιρεία ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, η οποία απέκτησε 94,255% του μετοχικού κεφαλαίου της Ν. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ.

Η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση υπόκειται υποχρεωτικά σε προηγούμενη γνωστοποίηση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4β παρ. 1, του Ν. 703/77, όπως ισχύει, δεδομένου ότι καλύπτονται και οι δύο προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος και συγκεκριμένα:

α) Το μερίδιο αγοράς των προϊόντων που αφορά η συγκέντρωση, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 4στ, αντιπροσωπεύει στην εθνική αγορά ποσοστό μεγαλύτερο του 25% του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θεωρούνται ομοειδή από τον καταναλωτή λόγω των ιδιοτήτων, της τιμής και της χρήσης για την οποία προορίζονται.

β) Ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4στ, ανέρχεται τουλάχιστον στο σε δραχμές ισόποσο των πενήντα εκατομμυρίων (50.000.000) Ευρωπαϊκών Λογιστικών Μονάδων (ECU) και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, καθεμία χωριστά, στην εθνική αγορά συνολικό κύκλο εργασιών άνω του σε δραχμές ισόποσου των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) Ευρωπαϊκών Λογιστικών Μονάδων (ECU).

Αναλυτικότερα, το μερίδιο αγοράς των προϊόντων που αφορά η συγκέντρωση αντιπροσωπεύει στην εθνική αγορά ποσοστό 75% ενώ το όριο των 50.000.000 ECU, του δευτέρου κριτηρίου, υπερκαλύπτεται ήδη από μία και μόνο συμμετέχουσα επιχείρηση, την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ Α.Ε. που ανήκει στον όμιλο εταιρειών Κ. Φιλίππου, στον οποίο ανήκει και η ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ Α.Ε. πραγματοποίησε το 1994 κύκλο εργασιών της τάξεως των 16.754.133.000 δρχ., δηλ. 55.800.000 ECU. Το ίδιο έτος ο κύκλος εργασιών της Ν. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ ανήλθε σε 2.138.631.000 δρχ. που αντιστοιχούν σε 7.128.000 ECU.

Συνεπώς η αποκτώσα επιχείρηση είχει υποχρέωση προηγούμενης γνωστοποίησης της συγκέντρωσής τους, σύμφωνα με το άρθρο 4β.

ΙΙ. Α. Η εταιρεία Ν. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ (εφεξής «ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ») ιδρύθηκε το 1973, με έδρα το Δρέπανο Αχαΐας και αντικείμενο την παραγωγή φρυγανιών (με το διακριτικό σήμα ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ και ΦΟΡΜΑ) και τρίμματος. Κατέχει τη δεύτερη θέση στην αγορά της φρυγανιάς μετά την ELITE A.E., ενώ βασικός ανταγωνιστής της, πλην της ELITE A.E., ειναι η εταιρεία Ε.Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. (φρυγανιές Goldies).

Β. Η εταιρεία ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. (εφεξής «ΚΑΜΑΡΙ»), ιδρύθηκε το Μάρτιο 1995 με έδρα την Αττική και αντικείμενο το οποίο, σύμφωνα με το καταστατικό της, περιλαμβάνει και την αγορά και πώληση μετοχών εταιρειών. Μέχρι τον Απρίλιο 1995 η ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. δεν είχε ασκήσει καμία άλλη δραστηριότητα πλην της εξαγοράς της πλειοψηφίας των μετοχών της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ.

Στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας συμμετέχουν: η εταιρεία ΕΒΓΑ ΑΒΕΕ (γαλακτοβιομηχανία που ανήκει στον όμιλο Φιλίππου), η εταιρεία ΠΑΛΛΑΣ ΑΤΕ (τεχνική εταιρεία που ανήκει στον όμιλο Φιλίππου) και ο επιχειρηματίας Κυριάκος Φιλίππου.

Με την εξαγορά της πλειοψηφίας των μετοχών της εταιρείας ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την εταιρεία ΚΑΜΑΡΙ, η πρώτη αποτελεί πλέον μέλος του ομίλου εταιρειών Κ. Φιλίππου στον οποίο ανήκουν και οι εταιρείες ELITE A.E., ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ Α.Ε. καθώς και η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ ΑΒΕΕ, οι οποίες δραστηριοποιούνται και στην αγορά της Ν. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ.

Γ. Η αρτοβιομηχανία ELITE A.E. (εφεξής «ELITE») ιδρύθηκε το Νοέμβριο 1994 με εισφορά του βιομηχανικού κλάδου της Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ELITE (που είχε ιδρυθεί το 1977). Έχει έδρα το Πικέρμι Αττικής και αντικείμενο την παραγωγή φρυγανιών (με τα διακριτικά σήματα ELITE και ΑΛΛΑΤΙΝΗ), για λογαριασμό της αλλά και για λογαριασμό τρίτων, και τρίμματος, για λογαριασμό της και για λογαριασμό της αρτοβιομηχανίας ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ Α.Ε. ενώ παράλληλα πραγματοποιεί εισαγωγές παξιμαδιού (με το διακριτικό σήμα MELBA). Η εταιρεία κατέχει την πρώτη θέση στην αγορά της φρυγανιάς.

Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν: η εταιρεία ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΠΙΚΕΡΜΙ Α.Ε. (η οποία ανήκει στον όμιλο Φιλίππου και αποτελεί συνέχεια της Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ELITE) και κατά ο επιχειρηματίας Κυριάκος Φιλίππου.

Δ. Η ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ Α.Ε. (εφεξής «ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ») ιδρύθηκε το 1985, με έδρα την Αττική και αντικείμενο την παραγωγή άρτου, αρτοσκευασμάτων και γαλέτας. Παράγει, επίσης, σε ίδιες εγκαταστάσεις παξιμάδια και σε εγκαταστάσεις τρίτων (ELITE) τρίμμα.

Στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας συμμετέχουν: η εταιρεία ΔΑΦΝΟΣ Α.Ε. (η οποία ανήκει στον όμιλο Φιλίππου), και η Ελένη Κ. Φιλίππου.

Ε. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ ΑΒ & ΕΕ (εφεξής «ΕΕΜ») ιδρύθηκε το 1987, με έδρα την Αττική και αντικείμενο την παραγωγή και εισαγωγή μπισκότων, την παραγωγή αλεύρων, baking powder, και ειδών ζαχαροπλαστικής (κουλουράκια, κουραμπιέδες) και την εξαγωγή μπισκότων και ειδών ζαχαροπλαστικής(κουλουράκια). Η εταιρεία έχει την αποκλειστική διανομή και πώληση (στο εσωτρικό αλλά και το εξωτερικό) των προϊόντων της ELITE καθώς και τη διανομή των προϊόντων της ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ.

Στο μετοχικό κεφάλαιο συμμετέχουν: η προαναφερθείσα εταιρεία ΔΑΦΝΟΣ Α.Ε. και μέλη της οικογένειας Κυριάκου Φιλίππου.

Σημειώνεται ότι το 1995, οι Διοικήσεις των επιχειρήσεων ELITE, ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ και ΕΕΜ ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους για συγχώνευση των εν λόγω εταιρειών, σε μία νέα ενοποιημένη εταιρεία της οποίας τα κεφάλαια θα ανέρχονται σε 10 δισκετ. δρχ. περίπου.

ΙΙΙ. Α. Η σχετική αγορά των προϊόντων περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, των τιμών τους και της σκοπούμενης χρήσης τους.

Η εξαγορασθείσα εταιρεία (ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ) δραστηριοποιείται στο χώρο της φρυγανιάς και του τρίμματος ενώ η αγοράστρια εταιρεία (ΚΑΜΑΡΙ) δεν έχει αναπτύξει ακόμα δραστηριότητες.

Η φρυγανιά κατά την διαμορφωμένη κοινή καταναλωτική αντίληψη παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες ως προϊόν που τη διακρίνουν τόσον από την άποψη των ιδιοτήτων της και του προορισμού χρήσης της, όσον και από την άποψη της τιμής της από τα άλλα αρτοσκευάσματα (ψωμί, παξιμάδι κ.λπ.) που δεν θεωρούνται προϊόντα εναλλάξιμα προς αυτήν από το μέσο καταναλωτή, κατά τις αγορές στις οποίες προβαίνει. Πιο συγκεκριμένα, η φρυγανιά αποτελεί ξεχωριστή αγορά για τους παρακάτω λόγους:

1. Ως προϊόν διαθέτει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως «λεπτή» γεύση, τραγανότητα, αφράτη υφή. Επίσης, η τυποποιημένη φρυγανιά μπορεί να διατηρηθεί επί μακρόν χωρίς να χάσει τις ιδιότητές της.

2. Οι τυποιημένες φρυγανιές διατίθενται στον καταναλωτή σε μερίδες με συγκεκριμένο μέγεθος, πάχος, βάρος και θερμιδική αξία (ολικής αλέσεως, σίτου, σικάλεως).

Επίσης, διατίθενται σε πρακτική συσκευασία, η οποία προσφέρει καλύτερες συνθήκες υγιεινής, τις διατηρεί φρέσκιες για μακρύτερο χρονικό διάστημα και εγγυάται τη διατήρηση των βασικών χαρακτηριστικών του προϊόντος. Ακόμα και οι φρυγανιές που παρασκευάζονται και διατίθενται από τους φούρνους είναι λίγο ως πολύ τυποποιημένες.

3. Έχει περάσει στη συνείδηση του καταναλωτή ως διαιτητικό προϊόν όχι μόνο για τη χαμηλή θερμιδική αξία ορισμένων κατηγοριών της (π.χ. σικάλεως) αλλά και λόγω του ότι διατίθεται σε «μερίδες» διευκολύνοντας τον καταναλωτή να υπολογίζει την θερμιδική αξία της τροφής που λαμβάνει.

4. Συνιστάται σε θεραπευτικές αγωγές για λόγους όπως διαταραχές του πεπτικού συστήματος, κ.λπ.

5. Καταναλώνεται συνήθως στο πρωινό, ως ελαφρύ βραδυνό και σαν βούτημα στο τσάι, το γάλα και τον καφέ.

6. Ο συνηθέστερος τόπος κατανάλωσης της φρυγανιάς είναι το σπίτι και σπανιότερα ο χώρος εργασίας. Είναι σαφές ότι δεν καταναλώνεται σε άλλους χώρους διάθεσης φαγητού όπως εστιατόρια, ταβέρνες, καταστήματα γρήγορης εστίασης (fast food) κ.λπ.

7. Η φρυγανιά αποτελεί διάφορο του ψωμιού σκεύασμα. δεδομένου ότι για την παραγωγή της απαιτούνται άλευρα πολυτελείας, που είναι πολύ ακριβότερα από τα κοινά που χρησιμοποιούνται για το ψωμί, άλλως ζύμωμα και ψήσιμο, προσμίξεις λαδιού, βουτύρου κ.λπ. Η διαδικασία δηλαδή που ακολουθείται για την παραγωγή της διαφέρει από αυτή του άρτου, αυτός δε είναι και ο λόγος που οι φούρνοι, αποβλέποντας στην μείωση των εξόδων τους, έχουν οδηγηθεί στο απεμπολισμό του δικαιώματος παραγωγής της και έχουν μετατραπεί στην πλειοψηφία τους σε πωλητές της βιομηχανοποιημένης φρυγανιάς.

8. Τα σημεία πώλησης των παραπάνω προϊόντων συχνά διαφέρουν, πράγμα που συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι ανήκουν σε διακεκριμένες αγορές. Μεγάλο ποσοστό των πωλήσεων τυποποιημένης φρυγανιάς πραγματοποιούνται στις υπεραγορές τροφίμων (Super Markets), γεγονός που μπορεί να συνδεθεί με τη συνήθη συχνότητα αγοράς φρυγανιάς που υπολογίζεται σε μία (1) φορά την εβδομάδα. Επίσης διατίθενται από σημεία όπου δεν πωλείται ψωμί όπως γαλακτοπωλεία (ΕΒΓΑ), καταστήματα ψιλικών, περίπτερα, καντίνες, κ.λπ. Μικρές σχετικά ποσότητες φρυγανιάς (χύμα) αγοράζουν σήμερα οι καταναλωτές από τους φούρνους δεδομένου ότι η φρυγανιά είναι ένα προϊόν που δεν είναι υποχρεωτικό να διατεθεί αυθημερόν και φρέσκο, με αποτέλεσμα να πλεονεκτεί η συσκευασμένη βιομηχανική φρυγανιά που διακινείται και διατίθεται από την πλειοψηφία των αρτοποιών, σε βάρος της δικής τους παραγωγής φρυγανιάς που ολοένα φθίνει, λόγω των προτιμήσεων των καταναλωτών για τη συσκευασμένη βιομηχανοποιημένη φρυγανιά που μπορεί να διατηρηθεί επί μακρόν και να διακινηθεί εύκολα και πρακτικά.

9. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι φρυγανιές εκτίθενται σε διακεκριμένη θέση στα ράφια των καταστημάτων τροφίμων, και συνήθως δίπλα στις μαρμελάδες αλλά πάντως σε διαφορετικές θέσεις από αυτές που καταλαμβάνουν τα προϊόντα ζαχαροπλαστικής και ψωμιού.

Παρ' όλα αυτά, επειδή από τα αρτοσκευάσματα, τα οποία παράγονται και διατίθενται στην αγορά, το μόνο προϊόν του οποίου τα χαρακτηριστικά φαίνεται να προσεγγίζουν, εν μέρει, αυτά των φρυγανιών είναι το παξιμάδι σουηδικού τύπου (krispies), θα μπορούσε να θεωρηθεί από τον καταναλωτή εναλλάξιμο ή δυνάμενο να υποκαταστήσει τη φρυγανιά, παρότι το κοινό στο οποίο απευθύνεται είναι περισσότερο νεανικό από αυτό της φρυγανιάς.

Κατόπιν των ανωτέρω συνάγεται ότι στη σχετική αγορά της φρυγανιάς δεν συμπεριλαμβάνεται:

α) Ο άρτος, διότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του διαφέρουν από αυτά της φρυγανιάς, οπως η διαφορετική γεύση, η μαλακή υφή, η μικρή διάρκεια ζωής (καταναλώνεται συνήθως την ημέρα που παράγεται), καταναλώνεται κυρίως στο μεσημεριανό γεύμα, διατίθεται σε χώρους που δεν διατίθεται η φρυγανιά, όπως εστιατόρια, ταβέρνες, κ.λπ. και τέλος δεν θεωρείται διαιτητικό προϊόν που δεν συνιστάται η κατανάλωσή του στη δίαιτα για χάσιμο βάρους (πλην του «μαύρου» ψωμιού) ή σε θεραπευτικές αγωγές. Επιπλέον οι καταναλωτές αποβλέπουν κατά τις αγορές άρτου ιδιαίτερα στη φρεσκάδα του, εξαρτούν δε πολύ μεγάλο βαθμό την κρίση τους για την καλή ποιότητά του στη διατήρησή του ως φρέσκου. Αντίθεται κατά την αγορά της φρυγανιάς αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία - πέρα από την γεύση της _- στην τραγανότητά της.

β) Τα παξιμάδια (τύπου Κρήτης), διότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους διαφέρουν από αυτά της φρυγανιάς, όπως η γεύση, η σκληρότητά τους, καθώς επίσης και ο όγκος τους και η υψηλή θερμιδική τους αξία, η αγορά τους είναι γενικά μικρή, η δε κατανάλωσή τους είναι αυξημένη σε ορισμένες περιοχές της χώρας, όπως τα νησιά, λόγω του «παραδοσιακού» τρόπου κατασκευής τους.

γ) Τα κριτσίνια, διότι η γεύση τους διαφέρει απ' αυτήν της φρυγανιάς η θερμιδική τους αξία είναι υψηλή, δεν είναι διαιτητικό προϊόν, η αγορά τους εκτός του ότι είναι μικρή δεν είναι ενιαία και κυκλοφορούν σε πάρα πολλά είδη.

δ) Τα άγλυκα και αλμυρά μπισκότα (τύπου κράκερ), διότι , από πλευράς συστατικών, αποτελούν είναι εντελώς διαφορετικό προϊόν και ως εκ τούτου διαφέρουν σημαντικά τα χαρακτηριστικά τους από αυτά της φρυγανιάς και ιδιαίτερα η γεύση, δεν θεωρούνται από τον καταναλωτή διαιτητικά προϊόντα και δεν συνιστώνται από τους ειδικούς (γιατρούς, διαιτολόγους) σε δίαιτες που γίνονται για λόγους αισθητικής ή υγείας, αντίθεται με τη φρυγανιά τα μπισκότα καταναλώνονται κατά κόρον εκτός σπιτιού, πολύ συνηθισμένος τόπος αγοράς των μπισκότων, σε αντίθεση με τη φρυγανιά, είναι τα περίπτερα και τα καταστήματα ψιλικών, στα καταστήματα τροφίμων εκθέτονται στα ράφια μαζί με τα μπισκότα και άλλα προϊόντα ζαχαροπλαστικής.

Για όλους τους παραπάνω λόγους η Επιτροπή αποφασίζει κατά πλειοψηφία ότι η σχετική αγορά περιλαμβάνει τη φρυγανιά, (βιομηχανοποιημένη και χύμα) το τρίμμα, που αποτελεί παράγωγο της φρυγανιάς, για συγκεκριμένες και μόνον χρήσεις, και τα παξιμάδια σουηδικού τύπου, ενώ κατά μία (1) γνώμη μειοψηφίας η σχετική αγορά αποτελείται από όλα εν γένει τα αρτοσκεύασματα.

Β. Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πωλούν τα σχετικά προϊόντα υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ως σχετική γεωγραφική αγορά θεωρείται όλη η ελληνική επικράτεια.

IV. Ο σημαντικότερος ανταγωνιστής των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων είναι η εταιρεία Ε.Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. (εφεξής «ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ») η οποία παράγει, σε εγκαταστάσεις τρίτων (φασόν), φρυγανιές που διαθέτει με το διακριτικό σήμα «GOLDIES» και κατέχει την τρίτη θέση στην αγορά φρυγανιάς. Επίσης παράγει παξιμάδια σουηδικού τύπου «krispies», στην αγορά των οποίων κατέχει την πρώτη θέση.

Σημαντικοί ανταγωνιστές θεωρούνται επίσης (α) η εταιρεία FYTRO Α.Ε. και η θυγατρική της ΒΙΟΑΡΤ ΑΕΒΕ, των οποίων τα μερίδια στη σχετική αγορά είναι πολύ μικρά, (β) η εταιρεία ΕΛΑΪΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Α.Ε. (εφεξής ΕΛΑΪΣ), η οποία εισάγει από την Φινλανδία τα προϊόντα LINEA μεταξύ των οποίων και τις φρυγανιές σίκαλης «LINEA» και της οποίας το μερίδιο στη σχετική αγορά είναι πολύ μικρό, (γ) η εταιρεία ΥΙΟΙ Χ. ΚΑΤΣΕΛΗ ΑΒΕΕ (εφεξής «ΚΑΤΣΕΛΗΣ»)

που, μεταξύ άλλων, ασχολείτο με την εισαγωγή (από τη Γαλλία) και το χονδρικό εμπόριο φρυγανιών, δραστηριότητα την οποία διέκοψε μέσα στο 1995.

Τέλος, στο χώρο δραστηριοποιούνται (α) οι υπεραγωγές τροφίμων «ΠΙ - ΜΙ» ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ και «HELLAS SPAR» ΒΕΡΟΠΟΥΛΟΣ των οποίων τα μερίδια είναι μικρά, καθώς επίσης και (β) αρκετά αρτοποιεία, το συνολικό μερίδιο των οποίων, με βάση τα διαθέσιμα στην αγορά στοιχεία, δεν μπορεί να υπολογισθεί, αλλά θα πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο η «τοπική τους εμβέλεια» όσο και το γεγονός ότι δεν αποτελούν συνήθη τόπο αγοράς φρυγανιών.

V.I. Η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη τις εκτιμήσεις των συμμετεχουσών στη σχετική αγορά βιομηχ. φρυγανιάς και παξιμαδιών σουηδικού τύπου εταιρειών, τον όγκο των πωλήσεών τους κατά τα έτη 1993 και 1994, τις εισαγωγές φρυγανιάς και τις εκτιμήσεις της Γραμματείας, εκτιμά ότι τα μερίδια των εταιρειών κατά τα έτη 1993 και 1994 διαμορφώθηκαν για την ELITE σε 52,7% και 51,9% αντιστοίχως, για την ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ σε 20,2% και 22,2% αντιστοίχως, για την ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ σε 20,7% και 19,7% αντιστοίχως, γαι την ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ σε 1,4% και 1,3% αντιστοίχως για τις λοιπές επιχειρήσεις σε 5% και 4,9% αντιστοίχως.

Λόγω ελλείψεως επαρκών στοιχείων, στις παραπάνω εκτιμήσεις δεν έχει περιληφθεί το τρίμμα, σημαντικές ποσότητες του οποίου διαθέτουν οι εταιρείες ELITE και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ.

Όσον αφορά ειδικότερα την αγορά της βιομηχανοποιημένης φρυγανιάς, η Επιτροπή εκτιμά ότι τα μερίδια των εταιρειών κατά τα έτη 1993 και 1994 διαμορφώθηκαν για την ELITE σε 61,1% και 58,4% αντιστοίχως, για την ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ σε 22,2% και 24,7% αντιστοίχως.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι, μετά την εξαγορά της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΚΑΜΑΡΙ, το 75% περίπου της σχετικής αγοράς, όπως αυτή οριοθετήθηκε και συμπεριέλαβε τη φρυγανιά και τα παξιμάδια σουηδικού τύπου, (και το 83% της αγοράς βιομηχανοποιημένης φρυγανιάς) κατέχεται από εταιρείες του ομίλου Φιλίππου και ειδικότερα από τις εταιρείες ELITE, ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ, ΕΕΜ (η τελευταία ως αποκλειστικός διανομέας και πωλητής των προϊόντων των 2 πρώτων) και από τη ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ.

Τα παραπάνω ποσοστά δεν υφίστανται ουσιώδη μεταβολή, που να επηρεάζει την κρίση της Επιτροπής, από τον συνυπολογισμό της χύμα διάθεσης φρυγανιάς από τους φούρνους.

2. Ο ανταγωνισμός ουσιαστικά περιορίζεται μεταξύ των εταιρειών που μετέχουν στη συγκέντρωση (ELITE -ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ - ΕΕΜ και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ) από την μία πλευρά και της εταιρείας ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ από την άλλη. Εταιρείες όπως η ΕΛΑΪΣ και η ΚΑΤΣΕΛΗΣ, οι οποίες διαθέτουν σημαντική οικονομική δύναμη και δίκτυο διανομής εφάμιλλο των εταιρειών που κυριαρχούν στη σχετική αγορά, δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κλάδο. Η ΕΛΑΪΣ βρίσκεται στη σχετική αγορά γιατί η φρυγανιά LINEA αποτελεί ένα από τα 15-20 προϊόντα με το διακριτικό σήμα LINEA που εισάγει και αντιπροσωπεύει. Ιδιαίτερα δε το προϊόν αυτό, λόγω του ότι είναι καθαρά διαιτητικό, απευθύνεται σε ένα ειδικό και περιορισμένο καταναλωτικό κοινό. Η ΚΑΤΣΕΛΗΣ, η οποία εισήγαγε φρυγανιές γαλλικού τύπου, από τα μέσα του 1995 σταμάτησε τις εισαγωγές για λόγους όπως η στασιμότητα της αγοράς, ο εθισμός του Έλληνα καταναλωτή σε συγκεκριμένη ποιότητα και γεύση φρυγανιάς όπως αυτή των φρυγανιών ELITE και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ, το υψηλό κόστος μεταφοράς σε συνδυασμό με τον όγκο και εύθραυστο του προϊόντος.

Σε περίπτωση που η ζήτηση αυξηθεί και οι τρεις εταιρείες που συμμετέχουν στην συγκέντρωση (ELITE Α.Ε. - ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ Α.Ε. και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ) έχουν τη δυνατότητα αύξησης της παραγωγής τους χωρίς να υπάρξει, κατ' αρχήν, επενδυτικό κόστος δεδομένου ότι δεν καλύπτουν με την παραγωγή τους την παραγωγική τους δυναμικότητα.

3. Από τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά, την μεγαλύτερη οικονομική ισχύ, σύμφωνα με τα στοιχεία της οικονομικής χρήσης 1994, έχουν η ΕΛΑΪΣ, η ΕΕΜ και η ELITE. Από τις εταιρείες αυτές μόνο η ELITE δραστηριοποιείται αποκλειστικά και μόνο στην αγορά της φρυγανιάς και του τρίμματος. Οι άλλες δύο διαθέτουν μία ευρεία ποικιλία προϊόντων, όπου η φρυγανιά αποτελεί πολύ μικρό κομμάτι.

Ακόμα και αν δεν συγχωνευθούν τελικά οι εταιρείες ELITE , ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ και ΕΕΜ, όπως εξαγγέλθηκε, οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ τους είναι τόσο στενές (π.χ. ELITE αποτελεί τον μοναδικό προμηθευτή της ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ ενώ η ΕΕΜ είναι ο αποκλειστικός διανομέας και πωλητής του συνόλου των προϊόντων των δύο πρώτων εταιρειών) ώστε να θεωρείται ότι ήδη δρουν σε μία εταιρεία με σημαντικότατη οικονομική ισχύ.

Με την εξαγορά της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΚΑΜΑΡΙ η μεν εξαγορασθείσα εταιρεία θα ωφεληθεί από τη χρήση του δικτύου διανομής του ομίλου και πιθανότατα θα τύχει καλύτερης μεταχείρισης και από τους προμηθευτές αλλά και από τους μεγάλους λιανέμπορους. Από την άλλη πλευρά ο όμιλος ωφελείται προσθέτοντας νέα επώνυμα προϊόντα στην ήδη ευρεία και σημαντική ποικιλία προϊόντων που διαθέτει. Τέλος και οι δύο ωφελούνται από τη μείωση του ανταγωνισμού στον κλάδο.

4. Η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ, διανέμει τα προϊόντα της απευθείας στα μεγάλα καταστήματα τροφίμων της Αττικής με ιδιόκτητα και μισθωμένα οχήματα, ενώ για την επαρχία χρησιμοποιεί χονδρέμπορους.

Τα προϊόντα των εταιρειών ELITE και ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ διανέμονται και πωλούνται (στο εσωτερικό και το εξωτερικό) κατ' αποκλειστικότητα από την ΕΕΜ η οποία διαθέτει δικό της δίκτυο διανομής και εκτείνεται σε όλη την Ελλάδα. Η εν λόγω εταιρεία χρησιμοποιεί χονδρεμπόρους και αντιπροσώπους και, δεδομένου ότι ανήκει στον ίδιο όμιλο με τις εταιρείες ΕΒΓΑ και ΦΑΓΕ έχει πρόσβαση και στα μεγάλα δίκτυα διανομής των εταιρειών αυτών.

Η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ διανέμει τα προϊόντα της σε ορισμένες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας είτε απευθείας (στις υπεραγορές τροφίμων) είτε μέσω χονδρεμπόρων (σε μικρότερα καταστήματα), ενώ σε άλλες επαρχιακές πόλεις διαθέτει αποκλειστικούς αντιπροσώπους. Η ΕΛΑΪΣ χρησιμοποιεί δίκτυο αντιπροσώπων και χονδρεμπόρων, ενώ η ΚΑΤΣΕΛΗΣ χρησιμοποιεί (i) ιδιόκτητο στόλο αυτοκινήτων για τη διανομή των προϊόντων της σε πολλούς νομούς της ηπειρωτικής κυρίως χώρας, (ii) αντιπροσώπους για τα νησιά και (iii) έχει ιδρύσει θυγατρικές επιχειρήσεις σε πολλές μεγάλες πόλεις της Ελλάδας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των πωλήσεως φρυγανιάς πραγματοποιείται στις υπεραγορές τροφίων (Super Markets), ενώ ως τόπος αγοράς παξιμαδιών σουηδικού τύπου, σε αντίθεση με τις φρυγανιές, παρουσιάζονται και τα περίπτερα.

Οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον όμιλο Φιλίππου (ELITE , ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ, ΕΕΜ) διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς το κόστος διανομής των προϊόντων τους, δεδομένου (α) της έκτασης των δικτύων διανομής τους, (β) της ισχύος τους και (γ) του αριθμού των προϊόντων που διακινούνται μέσα από αυτά.

Μετά την εξαγορά της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΚΑΜΑΡΙ η πρόσβαση της πρώτης στα ράφια των λιανοπωλητών θα γίνει ακόμα ευκολότερη καθώς θα έχει πρόσβαση σε ένα δίκτυο διανομής με σημαντική οικονομική ισχύ από το οποίο προσφέρεται στους λιανοπωλητές μία διευρυμένη

ποικιλία επώνυμων προϊόντων, η οποία περιλαμβάνει και τις επώνυμες φρυγανιές ELITE και τα παξιμαδάκια ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ (και πιο πρόσφατα και τα παξιμαδάκια σουηδικού τύπου που παράγει η ELITE).

5. Από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή παρατηρείται μικρή διαφοροποίηση στις τιμές των διαφόρων εταιρειών. Πλην της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ, οι υπόλοιπες εταιρείες διατήρησαν τις τιμές τους σταθερές για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα εισαγόμενα προϊόντα διατίθενται σε υψηλότερες τιμές.

6. Τόσο η ELITE και η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ όσο και η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ διαθέτουν σημαντικά ποσά για τη διαφήμιση των προϊόντων τους, δεδομένου του σημαντικού ρόλου που παίζει αυτή στην προώθηση των προϊόντων του κλάδου. Τα υψηλότερα διαφημιστικά κονδύλια διέθεσε τόσο το 1993 όσο και το 1994 η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, με δεύτερη το 1993 τη ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ και το 1994 την ELITE.

Επίσης, τόσο η ΕΕΜ (για την ELITE και την ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ) όσο και η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ παρέχουν στους μεσάζοντες κίνητρα για προωθητικές ενέργειες καθώς και σημαντική χρονικά πίστωση.

7. Παρά το γεγονός ότι δεν είναι δυνατό να αποκλεισθεί η πιθανότητα εισόδου νέων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά με απόλυτη βεβαιότητα, από τα διαθέσιμα στην Επιτροπή στοιχεία συνάγεται ότι η πιθανότητα να εισέλθει ανταγωνιστής στην αγορά στο εγγύς μέλλον είναι μικρή. Συγκεκριμένα:

i. Μετά την εξαγορά της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΚΑΜΑΡΙ ο ανταγωνισμός στην σχετική αγορά περιορίζεται ουσιαστικά μεταξύ των εταιρειών του ομίλου Φιλίππου και της ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ. Ο όμιλος Φιλίππου αποκτά το 75% της σχετικής αγοράς (και το 83% της αγοράς της βιομηχανοποιημένης φρυγανιάς) και σε συνδυασμό με τη σημαντική οικονομική του ισχύ, το ισχυρό δίκτυο διανομής και το μεγάλο αριθμό επώνυμων προϊόντων μπορεί να δυσκολέψει την πρόσβαση των ανταγωνιστών στα ράφια των λιανοπωλητών και ιδιαίτερα τις υπεραγορές τροφίμων, όπου πραγματοποιείται το μεγαλύτερο ποσοστό των πωλήσεων φρυγανιάς.

ii. Όσον αφορά τις εισαγωγές, οι προτιμήσεις του καταναλωτή στις υπάρχουσες ποιότητες και γεύσεις φρυγανιάς, το εύθραυστο του προϊόντος, ο όγκος του σε σχέση με την αξία του και η υψηλότερη τιμή διάθεσης αυτών αποτελούν παράγοντες μάλλον αποθαρρυντικούς. Ήδη το 1994 οι εισαγωγές παρουσιάσθηκαν μειωμένες.

iii. Στη συγκεκριμένη αγορά ο δυνητικός ανταγωνισμός είναι περιορισμένος, δεδομένου ότι η υψηλή παραγωγική δυναμικότητα των συγχωνευομένων επιχειρήσεων και ιδίως η αύξηση των επωνύμων προϊόντων σε συνδυασμό με τις εδραιωμένες στους καταναλωτές προτιμήσεις, λόγω της διαφοροποιήσεως και της φήμης των παραγομένων προϊόντων μπορεί να ενεργήσουν αποτρεπτικά για τους δυνητικούς ανταγωνιστές.

iv. Νομικοί περιορισμοί για τις εισαγωγές δεν υφίστανται. Υφίστανται όμως πραγματικοί περιορισμοί δοδομένου ότι, τα προϊόντα είναι εύθραυστα, το δε μεταφορικό και αποθηκευτικό κόστος (μεγάλος ο όγκος του προϊόντος σε σχέση με την αξία του) τείνει να είναι απαγορευτικό, ιδιαίτερα όταν το ρίσκο της επένδυσης είναι υψηλό, όπως στην συγκεκριμένη περίπτωση που έχουμε ένα κλάδο με δύο ουσιαστικά ανταγωνιστές εκ των οποίων ο ένας κατέχει δεσπόζουσα θέση που ενισχύεται σημαντικά με την εξαγορά της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ, και μία αγορά στάσιμη.

VI. 1. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 2, εδάφ. β του Ν. 703/77 όπως ισχύει, συγκέντρωση πραγματοποιείται όταν ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη μία τουλάχιστον επιχείρηση, ή μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσοτέρων άλλων επιχειρήσεων.

Η αγορά της πλειοψηφίας των μετόχων της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΚΑΜΑΡΙ του ομίλου των επιχειρήσεων ΦΙΛΙΠΠΟΥ διά της οποίας αποκτάται ο έλεγχος της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ, αποτελεί συγκέντρωση υπό την έννοια του άρθρου 4, παρ. 2 του Ν. 703/77 και επομένως υπόκειται στις σχετικές με τις συγκεντρώσεις ρυθμίσεις του Νόμου αυτού.

2. Σύμφωνα με το άρθρο 4γ παρ. 1 του Ν. 703/77, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού απαγορεύεται κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων που υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση και η οποία μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά ή σε σημαντικό σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων τμήμα της και ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.

Από πλευράς συνθηκών ανταγωνισμού στην σχετική αγορά, όπως αυτή οριοθετήθηκε και συμπεριέλαβε τη φρυγανιά, το τρίμμα και τα παξιμαδάκια σουηδικού τύπου, και ειδικότερα σε σχέση με το ζήτημα εάν η συγκεκριμένη συγκέντρωση μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό ιδίως με την δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης, προέκυψαν, από τα προαναφερθέντα, τα παρακάτω:

i) η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ θα αποτελεί μέρος του ομίλου εταιρειών Κ. Φιλίππου, στον οποίο ανήκουν επίσης οι εταιρείες ELITE, ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ και ΕΕΜ που δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά, όπως αυτή οριοθετήθηκε,

ii) ενισχύεται η δεσπόζουσα θέση του ομίλου Φιλίππου στη σχετική αγορά δεδομένου ότι το μερίδιο αγοράς των εταιρειών του ομίλου από 53,2%, ανέρχεται στο 75,4%. Όσον αφορά ειδικότερα τη βιομηχανοποιημένη φρυγανιά το μερίδιο του ομίλου από 58,4, ανέρχεται στο 83,1%.

iii) ο όμιλος Φιλίππου εξαγοράζει έναν εκ των βασικών ανταγωνιστών του στη σχετική αγορά,

iv) ο ανταγωσμός ουσιαστικά περιορίζεται μεταξύ των εταιρειών του ομίλου Φιλίππου (ELITE, ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ) και της εταιρείας ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, δεδομένου ότι εταιρείες οι οποίες διαθέτουν σημαντική οικονομική δύναμη και δίκτυο διανομής εφάμιλλο των εταιρειών που κυριαρχούν στη σχετική αγορά, δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κλάδο (όπως ΕΛΑΪΣ και ΚΑΤΣΕΛΗΣ),

v) διευρύνεται η ήδη μεγάλη ποικιλία των επώνυμων προϊόντων του ομίλου και ως εκ τούτου αποκτά μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ με τους πελάτες του (χονδρέμποροι, λιανέμποροι) και αποδυναμώνεται ο δυνητικός ανταγωνισμός,

vi) ενδυναμώνεται και διευρύνεται το ήδη μεγάλο και ισχυρό δίκτυο διανομής του ομίλου,

vii) αυξάνεται η παραγωγική δυναμικότητα του ομίλου,

viii) η ζήτηση στη φρυγανιά, που αποτελεί και το σημαντικότερο προϊόν από πλευράς όγκου πωλήσεων, έχει παραμείνει σταθερή τα τελευταία χρόνια,

ix) οι εισαγωγές παρουσιάζουν δυσχέρειες λόγω του εύθραυστου του προϊόντος, του μεγάλου όγκου του σε σχέση με την αξία του (που συνεπάγεται σημαντικό μεταφορικό και αποθηκευτικό κόστος), και των διαμορφωμένων προτιμήσεων του καταναλωτή όσον αφορά τη γεύση και την ποιότητα των προϊόντων (που δυσχεραίνουν την είσοδο στην αγορά νέων διαφοροποιημένων προϊόντων).

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η υπό κρίση συγκέντρωση ενισχύει τη δεσπόζουσα θέση των εταιρειών του Ομίλου Κ. Φιλίππου και μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, όπως αυτή οριοθετήθηκε ανωτέρω, και επομένως εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 4γ παρ. 1 του Ν. 703/77, όπως ισχύει.

Ενόψει τούτου καθίσταται αναγκαίος ο διαχωρισμός των συμμετεχουσών επιχειρήσεων με την επιβολή στην

ΚΑΜΑΡΙ υποχρέωσης μεταβίβασης του ελέγχου της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ Α.Ε. σε τρίτους. Ο διαχωρισμός με τον τρόπο αυτό αποτελεί κατά την κρίση της Επιτροπής το επιεικέστερο μέτρο για την αποτελεσματική προστασία του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.

VII. Οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις παρά τη ρητή απαγόρευση του άρθρου 4ε προέβησαν σε πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, γεγονός το οποίο κατά το ίδιο άρθρο επισύρει την επιβολή προστίμου μέχρι 15% του συνολικού κύκλου εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Ανεξάρτητα από το αν για την επιβολή προστίμου για παράνομη πραγματοποίηση της συγκέντρωσης απαιτείται η ύπαρξη υπαιτιότητας των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τέτοιο θέμα δεν τίθεται στην υπό κρίση συγκέντρωση, δεδομένου ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις ήταν ασφαλώς εν γνώσει του γενονότος ότι πληρούσαν τα κατώτατα όρια του άρθρου 4β παρ. 1 παρ. β, δηλ. ότι τόσο ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση υπερβαίνει σαφώς, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4στ, το σε δραχμές ισόποσο των πενήντα εκατομμύριων (50.000.000) Ευρωπαϊκών Λογιστικών Μονάδων (ECU) όσο και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις (ΕΜΜ και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ) πραγματοποιούν, καθεμία χωριστά, στην εθνική αγορά συνολικό κύκλο εργασιών άνω του σε δραχμές ισόποσου των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) Ευρωπαϊκών Λογιστικών Μονάδων (ECU).

VIII. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους της Επιτροπής, η συγκέντρωση έπρεπε να επιτραπεί για τους ακόλουθους λόγους:

"Α. Η φρυγανιά και το παξιμάδι δεν θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι συνιστούν ιδιαίτερη αγορά. Αντίθετα, θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι στην ίδια αγορά περιλαμβάνεται και ο άρτος, βιομηχανικής ή μη προελεύσεως.

I. 1. Κατά τον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών (ΚΤρΠοτ) (άρθρο 113 παρ. 5 εδ β') η παρασκευή άρτου είναι απαραίτητο προστάδιο της παρασκευής φρυγανιάς. Η φρυγανιά είναι άρτος που έχει υποστεί δεύτερο κλιβανισμό. Ακόμη, σύμφωνα με την παρ. 1 του ίδιου άρθρου ως προϊόντα δυνάμενα να αντικαταστήσουν τον άρτο ορίζονται, μεταξύ άλλων, οι φρυγανιές και τα παξιμάδια.

2. Για την παραγωγή άρτου, φρυγανιάς και παξιμαδιών χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη διάφοροι τύποι αλεύρων (σίτου, σικάλεως ή άλλα μείγματα).

3. Όπως οι φρυγανιές και τα παξιμάδια, έτσι και ο άρτος διατίθεται τόσο από τους 7.000 περίπου φούρνους όσο και τα super market της χώρας.

4. Το κύριο προϊόν της κατηγορίας είναι ο άρτος και τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι τα άλευρα που διατίθενται για την παρασκευή άρτου είναι πολλαπλάσια αυτών που διατίθενται για οποιαδήποτε άλλη κατηγορία αρτοσκευασμάτων (έκθεση Βιοτ. Επιμελητηρίου και στοιχεία της Επιτροπής).

5. Οι διαφημιστικές εκστρατείες των προϊόντων δεν προβάλλουν κάποιο διαιτητικό ή θεραπευτικό χαρακτήρα. Άλλωστε και ο ΚΤρΠοτ προβλέπει ότι μόνον ειδικής κατηγορίας άρτος, φρυγανιά ή παξιμάδι μετά από σχετική άδεια του Α.Χ.Σ., μπορεί να χρησιμοποιηθεί για θεραπευτικό ή διαιτητικό σκοπό.

6. Τα προϊόντα σίτου (άρτος, φρυγανιά ή παξιμάδια), έχουν πολλαπλάσια κατανάλωση από τα προϊόντα σικάλεως που έχουν μικρότερη θερμιδική αξία. Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν τον άρτο, τη φρυγανιά ή τα παξιμάδια ως διαιτητικά προϊόντα. Ακόμη, η θερμιδική αξία του άρτου είναι μικρότερη της φρυγανιάς.

Ακόμα όμως και αν τα ανωτέρω στοιχεία δεν υπήρχαν και δεχόμασταν ότι οι καταναλωτές καταναλώνουν φρυγανιά για λόγους διαιτητικούς, η κατανάλωση αυτή πραγματοποιείται αντί του άρτου και σε υποκατάσταση αυτού και άρα, λογικά επόμενο είναι ότι ελλείψει φρυγανιάς πάλι άρτο (έστω μειωμένης θερμιδικής αξίας από άλευρα σίκαλης), θα κατανάλωναν ως συνοδευτικό γεύματος. Σε κάθε περίπτωση, η φρυγανιά είναι υποκατάστατο του άρτου. Από τα ανωτέρω, αλλά και ως δίδαγμα της κοινής πείρας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η πάγια ανάγκη του καταναλωτή η οποία εξυπηρετείται τόσο από την φρυγανιά και τα παξιμάδια όσο και από τον άρτο, είναι η συνοδεία γευμάτων ή η μορφή πρόχειρης τροφής καθόλη τη διάρκεια της ημέρας.

II. Αλλά και από πλευράς χαρακτηριστικών, ο άρτος, η φρυγανιά και τα παξιμάδια δεν διαφέρουν ουσιαστικά. Ουσιαστική στα πλαίσια του ορισμού της σχετικής αγοράς είναι κάθε διαφορά των προϊόντων η οποία δεν επιτρέπει την εξυπηρέτηση της ίδιας πάγιας ανάγκης και άρα δεν επιτρέπει την εναλλαξιμότητά τους (ΕΑ 12/95, ΕΑ 29/95).

Ο άρτος, η φρυγανιά και τα παξιμάδια έχουν ακριβώς την ίδια σύνθεση. Η γεύση των προϊόντων είναι ουδέτερη ακριβώς επειδή ο σκοπός που εξυπηρετούν είναι η συνοδεία γευμάτων. Περαιτέρω, όλα τα προϊόντα, όπως επιβάλλεται από τον ΚΤρΠοτ, διατίθενται σε όμοιες ή παρεμφερείς συσκευασίες. Η μεγαλύτερη διατηρησιμότητα της φρυγανιάς έναντι άρτου δεν έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξυπηρέτηση της πάγιας ανάγκης της συνοδείας γευμάτων. Στις σημερινές συνθήκες ο καταναλωτής μπορεί να προμηθευθεί πολύ εύκολα άρτο από φούρνους ή συνοικιακές αγορές και υπεραγορές τροφίμων και να παρασκευάσει φρυγανικά ή παξιμάδι ψήνοντας τον άρτο. Συνεπώς ο θεμελιώδης λόγος αγοράς της φρυγανιάς από τον καταναλωτή δεν είναι η διάρκειά της, αλλά η λειτουργία της ως υποκατάστατο του άρτου.

III. Όλα τα ανωτέρω αντικατοπτρίζονται και στην έρευνα της σταυροειδούς ελαστικότητας της τιμής των προϊόντων. Όπως προέκυψε από την έκθεση της οικονομικής έρευνας την οποία προσήγε η ΚΑΜΑΡΙ, η σταυροειδής ελαστικότητα της τιμής άρτου και φρυγανιάς είναι σημαντικά μεγαλύτερη της μονάδας.

IV. Συμπερασματικά, με δεδομένο ότι ο άρτος, οι φρυγανιές και τα παξιμάδια εξυπηρετούν την ίδια πάγια ανάγκη, έχουν παρεμφερή χαρακτηριστικά παρεμφερή τιμή και σταυροειδή ελαστικότητα σημαντικά μεγαλύτερη της μονάδας από τον έλεγχο της αγοράς από την πλευρά της κατανάλωσης, προκύπτει ότι συνθέτουν μία ενιαία αγορά.

Β. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τον έλεγχο της εναλλαξιμότητας των προϊόντων από την πλευρά της προσφοράς. Το ζητούμενο εδώ είναι, (αν υποθέσουμε ότι δύο προϊόντα από την πλευρά του κατανωλωτή δεν ανήκουν στην ίδια αγορά), κατά πόσον ο παραγωγός του ενός μπορεί εύκολα να μπει στην αγορά και να ανταγωνισθεί τον παραγωγό του άλλου προϊόντος, όταν και εάν το αποφασίσει. Δοθέντος ότι η φρυγανιά είναι άρτος που υφίσταται δεύτερο κλιβανισμό, η παραγωγή της φρυγανιάς από κάποια επιχείριση, μικρή ή μεγάλη, φούρνο ή βιοτεχνία που παράγει άρτο, συνεπάγεται ελάχιστο κόστος. Επιπλέον, καμμία τεχνογνωσία ή δικαίωμα βιομηχανικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας δεν συνδέεται με την παρασκευή της φρυγανιάς από άρτο ή τη συσκευασία της. Τα υλικά συσκευασίας είναι απλά και φθηνά. Η διανομή της φρυγανιάς, είναι ελαφρώς φθηνότερη από την διανομή άρτου. Συνεπώς το κόστος διανομής διευκολύνει τον παραγωγό άρτου να δραστηριοποιηθεί στην παραγωγή φρυγανιάς. Η σταυροειδής ελαστικότητα επίσης καταδεικνύει την δυνατότητα που έχει ένας παραγωγός άρτου να θέσει σε κυκλοφορία φρυγανιά. Συνεπώς, ακόμα και γινόταν δεκτό ότι, από την πλευρά της κατανάλωσης, ο άρτος και η φρυγανιά δεν ανήκουν στην ίδια αγορά, από την

πλευρά της προσφοράς είναι σαφές ότι ανήκουν. Η Επιτροπή είχε πολλές ευκαιρίες να τονίσει την σημασία του ορισμού της σχετικής αγοράς από την πλευρά της προσφοράς. Ακόμη και το ΣτΕ έχει νομολογήσει ότι ο σκοπός του Ν. 703/77 είναι η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και ως παρακολούθημα αυτού η προστασία του καταναλωτή (ΣτΕ 27/1993). Συνεπώς, επιβάλλεται ο έλεγχος και από την πλευρά της προσφοράς για τον σχηματισμό πλήρους αντίληψης ως προς τις επιπτώσεις στον ανταγωνισμό. Στην ουσία ο έλεγχος από την πλευρά της προσφοράς χρησιμεύει για τον έλεγχο του υποστατού μίας εξαιρετικά στενής αγοράς. Αυτό ισχύει και στην παρούσα περίπτωση και αποκαλύπτεται ότι η αγορά δεν μπορεί να ορισθεί στενά.

Γ. Ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς δεν είναι εύκολος, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία. Υπάρχει όμως η δυνατότητα υπολογισμών βάσει των στοιχείων που υπάρχουν στη μελέτη του Βιοτ. Επιμελητηρίου του έτους 1991. Από εκεί προκύπτει ότι το 1990 διατέθηκαν στους φούρνους 500.000 τόννου αλεύρων. Η ποσότητα αυτή τόσο σε σχέση με την αγορά των αλεύρων όσο και σε σχέση με τις πωλήσεις των προϊόντων τα οποία αφορά η υπό κρίση συγκέντρωση, δεν άλλαξε ουσιωδώς έως σήμερα. Οι αντίστοιχες ποσότητες αλεύρων που χρησιμοποιήθηκαν από βιοτεχνίες, εργοστάσια, τις συμμετέχουσες στην συγκέντρωση επιχειρήσεις και όλους τους ανταγωνιστές τους στην παραγωγή βιομηχανικού άρτου, φρυγανιάς, παξιμαδιών και λοιπώς αρτοσκευασμάτων, ανερχόταν το 1990 σε 70.000 τόννους. Από την ποσότητα αυτή προκύπτει ότι οι ELITE και ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ χρησιμοποίησαν 9.285 και 3.615 τόννους αντίστοιχα. Επίσης η ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ η οποία ανήκει στον ίδιο όμιλο με την ELITE χρησιμοποίησε 3.254 τόννους αλεύρων. Συνεπώς μπορεί να συναχθεί ότι η συνολική παραγωγή του Ομίλου στον οποίο ανήκει η ΚΑΜΑΡΙ προήλθε από την χρησιμοποίηση ως πρώτης ύλης 12.539 τόννων αλεύρων. Προσθέτοντας σ' αυτό την αντίστοιχη ποσότητα της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ δηλ. 3.615 τόννους καταλήγουμε ότι το σύνολο της ποσότητας αλεύρων που χρησιμοποιήθηκε για άρτο, φρυγανιές και παξιμάδια από τις ανωτέρω τρεις επιχειρήσεις ανέρχεται σε 16.154 τόννους. Την στιγμή που το σύνολο των αλεύρων που χρησιμοποιήθηκαν από όλες τις βιοτεχνίες και τα εργοστάσια το ίδιο έτος, ανέρχεται σε 70.000 τόννους και σ' αυτά προστίθενται 500.000 τόννοι οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν από τους φούρνους για την παραγωγή αρτοσκευασμάτων και άρτου και μη υπολογιζομένων των εισαγωγών φρυγανιάς και παξιμαδιών οι οποίες έχουν γίνει, είναι σαφές ότι το μερίδιο αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση εταιρειών είναι κάτω του 25% το οποίο είναι το κατά νόμον απαιτούμενο όριο για προηγούμενη γνωστοποίηση της συγκέντρωσης. Στην πραγματικότητα, πρέπει να υπολογισθεί κάτω και από το 10%. Παρά ταύτα, το άθροισμα του κύκλου εργασιών των συμμετεχουσών στην συγκέντρωση των επιχειρήσεων υπερβαίνει τα όρια τα οποία θέτει ο νόμος στο άρθρο 4β' και κατά συνέπεια, απαιτείται προηγούμενη γνωστοποίηση.

Δ. 1. Από τα χαμηλά μερίδια αγοράς που κατέχουν οι συμμετέχουσες στην συγκέντρωση επιχειρήσεις γίνεται σαφές ότι δεν τίθεται ζήτημα περιορισμού του ανταγωνισμού στην σχετική αγορά όπως αυτή ορίσθηκε ανωτέρω.

2. Ερωτήματα μπορεί να υπάρξουν σε σχέση με το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στην συγκέντρωση αλλά και οι άλλοι παραγωγοί βιομηχανοποιημένου άρτου, φρυγανιάς ή παξιμαδιών έχουν παρουσία σε όλη την Επικράτεια ενώ οι φούρνοι έχουν περιορισμένη τοπική παρουσία και εμβέλεια. Το επιχείρημα αυτό θα είχε βαρύτητα εάν σε κάποιες συγκεκριμένες, γεωγραφικά και οικονομικά , περιοχές δεν υπήρχαν φούρνοι με αποτέλεσμα οι παραγωγοί βιομηχανικού άρτου, φρυγανιάς ή παξιμαδιών να μην είχαν ανταγωνισμό. Αντιθέτως όμως φούρνοι υπάρχουν παντού. Δεν έχει σημασία αν ο ανταγωνισμός αυτός προέρχεται από κάποιο συγκεκριμένο φούρνο ή από τους φούρνους της κάθε περιοχής. Η διαφορά στην οικονομική δύναμη των επιχειρήσεων δεν παίζει σημαντικό ρόλο ακριβώς επειδή ο τοπικός φούρνος έχει μηδενικό κόστος διανομής και συσκευασίας των προϊόντων το οποίο, ακόμα και αν διανέμονται τα προϊόντα του φούρνου και από άλλα τοπικά σημεία πώλησης, πάλι είναι ασήμαντο μπροστά στο κόστος διανομής και συσκευασίας του βιομηχανικού προϊόντος. Επιπλέον, οι φούρνοι έχουν μηδενικό ή ελάχιστο διαφημιστικό κόστος και η προσπέλαση των καταναλωτών σε αυτούς κατά περιοχή, συνοικία και γειτονιά, είναι εξαιρετικά εύκολη (ΕΑ 101/91).

3. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή έχει την ευκαιρία να εξάγει τα συμπεράσματά της σχετικά με την αντίδραση της αγοράς στην συγκέντρωση από μία πολύ πρόσφατη προηγούμενη εξέλιξη στην ίδια αγορά υπό συναφείς συνθήκες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής, η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ξεκίνησε την δραστηριότητά της στις φρυγανιές και τα παξιμάδια το 1992. Την περίοδο εκείνη, η εικόνα της αγοράς όπως ορίσθηκε ανωτέρω, δεν διέφερε σημαντικά από την σημερινή, όπως δεν διέφερε και η στενή αγορά των φρυγανιών και των παξιμαδιών. Στην φρυγανιά, η ELITE κατείχε το 71% και η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ το 27%. Δηλαδή το άθροισμα των μεριδίων των δύο επιχειρήσεων (98) οι οποίες συμμετέχουν στην συγκέντρωση υπερέβαινε το σημερινό τους άθροισμα. Η οικονομική κατάσταση του ομίλου στον οποίο ανήκει η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ήταν προφανώς καλύτερη σε σχέση με την σημερινή και οι λοιπές συνθήκες της αγοράς (πρώτες ύλες, δίκτυα διανομής, συσκευασίας κ.λ.π.) ταυτόσημες. Το πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό της ELITE και της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ήταν ανάλογο με το σημερινό. Το προϊόντα τα οποία έθεσε στην αγορά η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ τα παρήγαγαν άλλοι γι' αυτήν με την μέθοδο φασόν και παρά ταύτα, η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, όχι μόνο δεν δυσκολεύθηκε να μπει στην αγορά αλλά ταχύτατα απέσπασε το 13% της αξίας πωλήσεων της φρυγανιάς και το 82% της αξίας πωλήσεων παξιμαδιών.

4. Ανάλογες παρατηρήσεις ισχύουν και για τις συνέπειες της υπό κρίση συγκέντρωσης, ακόμα και στο επίπεδο της στενής αγοράς διότι: Υπάρχει υπερπροσφορά πρώτων υλών και δεν απαιτείται σημαντική επένδυση για την είσοδο στην αγορά. Η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ απέσπασε σημαντικό μερίδιο στην αγορά με προϊόν το οποίο άλλοι παρήγαγαν φασόν γι' αυτήν, ενώ και η επένδυση ενός φούρνου ή μίας βιομηχανίας άρτου για την παρασκευή φρυγανιάς είναι αμελητέα. Περαιτέρω, οι πρώτες ύλες για τις συσκευασίες είναι εύκολο να εξοινονομηθούν, τεχνογνωσία για την παραγωγή και τη συσκευασία των προϊόντων δεν απαιτείται, η διανομή είναι απλή διανομή ξηρού φορτίου και η διαφήμιση δεν αποτελεί εμπόδιο για ένα οικονομικά ισχυρό ανταγωνιστή (ΕΑ 12/95). Σημαντικό είναι ότι το 90% της πώλησης των σχετικών προϊόντων σύμφωνα με την εισήγηση της Γραμματείας της Επιτροπής γίνεται από τις υπεραγορές τροφίμων με την ευρεία μονοψωνιστική δύναμη. Κατά συνέπεια, τα περιθώρια δραστηριότητας των επιχειρήσεων να επηρεάζουν μονομερώς την λειτουργία της αγοράς είναι ελάχιστα, και η παραγωγή και κυκλοφορία προϊόντων με δύο διαφορετικά γνωστά σήματα από τον ίδιο όμιλο οδηγεί συνήθως στην στροφή του μεγάλου λιανέμπορου σε προϊόντα άλλης επιχείρισης, έτσι ώστε να επιτυγχάνει μεγαλύτερη ακόμα αυτονομία. Για τον λόγο αυτό δεν πρέπει να αγνοηθεί ότι η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ήδη ελέγχεται από μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες τροφίμων στην Ευρώπη και συνεπώς έχει ευρύτατη χρηματοοικονομική δύναμη.

5. Τέλος, λόγος για δημιουργία ολιγοπωλιακής δεσπό-

ζουσας θέσης δεν μπορεί να γίνει, αφού καμμία τέτοια ένδειξη δεν υπάρχει. Αντίθετα, οι δύο όμιλοι είναι ανταγωνιστές στην ευρύτερη αγορά των τροφίμων σε μία σειρά από προϊόντα (μπισκότα, γκοφρέτες, φρυγανιές, παξιμάδια, σνακς). Άλλωστε, στην ΕΑ 29/96 η Επιτροπή δεν έχει δεχθεί τέτοιο κίνδυνο ανάμεσα στην ΕΕΜ του Ομίλου Φιλίππου και την ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

6. Πέραν αυτών, γεγονός είναι ότι η ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ είχε αποφασίσει την πώληση της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ για να αντιμετωπίσει τις οικονομικές της δυσχέρειες και μάλιστα, αυτό της είχε επιβληθεί από τις πιστώτριες Τράπεζες. Ενδιαφέρον έδειξαν η ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ και η ΚΑΜΑΡΙ. Η πρόταση της δεύτερης κρίθηκε πολύ πιο συμφέρουσα.

Παράβαση της Επιτροπής, δύο τινά θα σήμαινε: είτε επιδείνωση της θέσης του Μπουτάρη και έξοδο της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την αγορά (έχει δηλωθεί από τον Μπουτάρη ενώπιον της Επιτροπής ότι η επιχείριση θα κλείσει) είτε εκ των υστέρων εξαγορά από την ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, εάν εκόμη ενδιαφέρεται.

Στην πρώτη περίπτωση, στα πλαίσια της στενής αγοράς και πάλι μία ολιγοπωλιακή αγορά από δύο ανταγωνιστές θα υπάρχει, τα μερίδια αγοράς της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ θα διαμοιρασθούν σε αυτούς αφού η ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ θα πάψει να λειτουργεί, ενισχύοντας έτσι την μονοψωνιστική δύναμη των μεγάλων λιανοπωλητών. Η εξέλιξη αυτή δεν μπορεί να είναι προς όφελος του ανταγωνισμού και των καταναλωτών (ΕΠΑ 17/82, ΕΑ 33/85. ΕΑ 40/86, ΕΑ 99/90, ΕΑ 23/96). Η δεύτερη περίπτωση, θα οδηγήσει και πάλι σε ολιγοπώλιο και όλα τα αρνητικά τα οποία θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι υπάρχουν στην μία περίπτωση της εξαγοράς της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ELITE θα υπάρχουν και στην περίπτωση της εξαγοράς της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από την ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, δοθείσης και της εξαιρετικά ισχυρής πλέον οικονομικής της θέσης για τους προαναφερθέντες λόγους.".

Όσον δεν αφορά την επιβολή προστίμου, το μειοψηφήσαν μέλος της Επιτροπής, εξέφρασε την άποψη ότι:

"Με το άρθρο 4ε παρ. 1 εδάφια 1, 2 και 3 του Ν. 2296/1995, είναι σαφές ότι απαγορεύεται η πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μέχρι την έκδοση μιας από τις αποφάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4δ παρ. 2, 3, 4, 5, 6 και 7 και σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης αυτής επιβάλλεται πρόστιμο ύψους μέχρι 15% του συνολικού κύκλου των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων. Και βέβαια η διατύπωση και μόνο των ανωτέρω διατάξεων - εν συγκρίσει προς άλλες του αυτού νόμου - βεβαιώνει ότι θεσπίζεται αντικειμενική ή τυπική ευθύνη, χωρίς δηλ. να απαιτείται η διάγνωση υπαιτιότητος.

Πέραν όμως των αμφιβολιών που μπορεί να έχει κανείς ως προς την αληθή βούληση του νομοθέτου αν λάβει μάλιστα υπόψη του τις αντίστοιχες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, που στηρίζονται στην υπαιτιότητα - τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην πραγματοποιηθείσα συγκέντρωση, όπως αυτά εκτίθενται στα υπομνήματα των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση εταιρειών πρέπει να αποτελέσουν οδηγό στην επιμέτρηση του προστίμου.

Συγκεκριμένα η πώληση των μετοχών της εταιρείας ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ από τον όμιλο ΜΠΟΥΤΑΡΗ ήταν μία πράξη που επεβλήθη από τις Τράπεζες, ως συνέπεια της δυσχερούς οικονομικής καταστάσεως, στην οποία είχε περιέλεθει ο μέχρι τότε ελέγχων Όμιλος ΜΠΟΥΤΑΡΗ. Η όλη διαδικασία πωλήσεως είχε αρχίσει τον Απρίλιο του 1994, υπό το προϊσχύον καθεστώς (ως δηλ. ίσχυε ο Ν. 703/77 προ του Ν. 2296/95) και έπρεπε να ολοκληρωθεί σύμφωνα πάντοτε με την εντολή των Τραπεζών μέχρι 31.3.95. Πράγμα και το οποίο έγινε την ημερομηνία αυτή, με τη μεταβίβαση των μετοχών οπότε επήλθε η συγκέντρωση ένα μήνα μετά τη δημοσίευση του Ν. 2269/95 (24.2.95). Και ναι μεν άγνοια νόμου δεν συγχωρείται, δεν μπορεί όμως να παραβλέψει κανείς το γεγονός ότι η όλη διαδικασία εξαγοράς, η οποία μάλιστα είχει ανατετεί στη Eurobank διεξάγετο υπό το προϊσχύον δίκαιο και εξ' ανάγκης, πιέσεως και φυσικής αδράνειας ολοκληρώθηκε υπό νομικό καθεστώς γενικώτερον άγνωστο μέχρι τότε στην Ελλάδα.

Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι ο ισχύων Ν. 2296/95 δεν πρόβλεψε - αδίκως δε - μεταβατικές διατάξεις ρυθμίζουσες παρόμοιες περίπτωσεις και ως γνωστόν ο Κανονισμός Λειτουργίας της Επιτροπής μας ετέθη σε ισχύ την 5.9.95, οπότε και να συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις (οι οποίες πάντως εθεώρουν ότι δεν προσβάλλουν γενικότερα τον ανταγωνισμό) επιθυμούσαν έγκαιρα να ζητήσουν παρέκκλιση των υποχρεώσεων του άρθρου 4ε παρ. 1 και 2, σύμφωνα με το άρθρο 4ε παρ. 3 δεν είχαν τη δυνατότητα κατά την εποχή της υπ' αυτών γνωστοποιήσεως της συγκεντρώσεως, δοθέντος ότι η Επιτροπή μας δεν μπορούσε να επιληφθεί.

Κατά συνέπεια και ανεξαρτήτως των όποιων επιφυλάξεων τις οποίες μπορεί να έχει κανείς ως προς την άνευ υπαιτιότητος ευθύνη του άρθρου 4ε παρ. 1 του Ν. 2296/95 ειδικά για την επιμέτρηση του προστίμου πρέπει να ληφθεί υπόψη η όλη ως ανωτέρω εκτεθείσα κατάσταση και να επιβληθεί πρόστιμο «συμβολικό» ιδίως κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπιστώνει κατά πλειοψηφία ότι η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση ενισχύει την προϋπάρχουσα δεσπόζουσα θέση των εταιρειών του Ομίλου Κ. Φιλίππου και μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, όπως αυτή οριοθετήθηκε και συμπεριέλαβε τη φρυγανιά (βιομηχανοποιημένη και χύμα), το τρίμμα (εν μέρει) και τα παξιμαδάκια σουηδικού τύπου στο σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας. Κατόπιν τούτου:

1. Απαγορεύει την γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση,

2. Επιβάλλει (i) πρόστιμο ύψους 109.001.800 δρχ., το οποίο αντιστοιχεί στο ήμισυ τοις εκατό (0,5%) του συνολικού κύκλου εργασιών της λογιστικής χρήσης 1994 των συμμετεχουσών επιχειρήσεων ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΙΚΕΡΜΙ Α.Ε., ΚΡΙΣ - ΚΡΙΣ Α.Ε. και ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ Α.Ε. του ομίλου επιχειρήσεων Κ. Φιλίππου και καταλογίζεται στην ΚΑΜΑΡΙ Α.Ε. και (ii) πρόστιμο ύψους 10.693.000 δρχ., το οποίο αντιστοιχεί στο ήμισυ τοις εκατό (0,5%) του κύκλου εργασιών της λογιστικής χρήσης 1994 της συμμετέχουσας επιχείρησης Ν. ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ του ομίλου επιχειρήσεων Μπουτάρη, και καταλογίζεται στην Ι. ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ Α.Ε..

3. Διατάσσει το διαχωρισμό των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση, με τη μεταβίβαση του ελέγχου της ΒΟΣΙΝΑΚΗΣ σε τρίτους, εντός ενός (1) έτους από τη δημοσίευση της παρούσης και απειλεί χρηματική ποινή ύψους 500.000 δραχμών για κάθε μέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης προς την απόφαση, και

4. Υποχρεώνει τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στη συγκέντρωση να γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή τον τρόπο με τον οποίο επήλθε ο διαχωρισμός εντός δέκα (10) εργασίμων ημερών από την πραγματοποίησή του.

Η απόφαση εκδόθηκε την 8 Νοεμβρίου 1996.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο Πρόεδρος
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΣΑΔΟΣ

Ο Γραμματέας
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΑΦΛΟΣ

Οι Εισηγητές
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ